

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ข้อมูลทั่วไป

ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีเนื้อประมาณ 5.58 ตร.กม. หรือประมาณ 3,488 ไร่ สภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลำคลองกระจายทั่วพื้นที่ ทำให้เหมาะสมแก่การเกษตร เนื่องจากมีความชุ่มชื้นอยู่เสมอ ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากอ่าวไทยและทะเลจีนใต้ อากาศเย็นสบายดี ฤดูหนาวไม่หนาวจัด ส่วนในฤดูร้อนก็ไม่ร้อนจนเกินไป ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน 802 หลังคาเรือน 987 ครอบครัว ประชากรรวม 3,828 คน เป็นชาย 1,868 คน หญิง 1,960 คน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ ทำสวนมะพร้าว ส้มโอ กล้วย ลิ้นจี่ เป็นต้น และรับจ้างทั่วไปในโรงงานอุตสาหกรรม โรงมะพร้าว โรงทำน้ำตาล ปิ๊บ

ฐานสวัสดิการผู้สูงอายุ รูปแบบออมวันละบาท

- ก่อตั้ง ปี 2548
- สมาชิกเริ่มแรก 400 ราย
- ปัจจุบัน ราย
- เงินทุนเริ่มแรก บาท
- ปัจจุบัน บาท

ที่มาของการจัดสวัสดิการชุมชน

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตำบลบางนางลี่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่าความรักถิ่นฐานของคนในชุมชน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ลดน้อยลง มีสิ่งเสพติดแพร่ระบาด และมีมิฉฉาชีพมากขึ้น คนในชุมชนจะประกอบอาชีพที่หลากหลายและไม่ค่อยอยู่ในชุมชน เช่น อาชีพรับจ้างทำงานโรงงาน เนื่องจากต้องการรายได้เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เพียงพอกับรายจ่ายที่สูงขึ้น รูปแบบการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาเริ่มสูญหายไป เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ต่างส่งลูกหลานให้ออกไปเรียนรึ้นนอกบ้าน ส่งผลทำให้เด็กและเยาวชนไม่กลับถิ่นฐานบ้านเกิด และไม่ได้รับความอบอุ่นดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว ทำให้เด็กบางคนมีกิริยามารยาทไม่อ่อนน้อมกับผู้ใหญ่ทั้งทางกายและวาจา สภาพลำคลองบางคลองก็ตื้นเขิน บางคลองก็เป็นเหมือนถังขยะ บางคลองมีสภาพทรุดโทรม ต้นไม้ลดน้อยลง มีเสียงดังรบกวน วัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงามเริ่มสูญหายไป คนในชุมชนมักอยู่เป็นครอบครัวเดี่ยว อยู่แบบตัวใครตัวมัน

ชุมชนตำบลบางนางลี่จึงได้ร่วมมือกันระหว่างผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำท้องที่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การร่วมกันดูแลคลอง การจัดกิจกรรมครอบครัว และจัดสวัสดิการชุมชนตำบลบางนางลี่ เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ภายในชุมชนให้กลับมามีสภาพการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม

การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน

เริ่มต้นจากการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการผู้สูงอายุในปี 2548 ครอบคลุมพื้นที่ 5 หมู่บ้าน ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 400 คน ออมเงิน 100 บาท / เดือน จ่ายให้กับผู้เสียชีวิตโดยเก็บจากสมาชิกรายละ 20 บาท / ผู้เสียชีวิต 1 คน เจ็บป่วย นอนโรงพยาบาลได้ 100 บาท จำนวน 7 คืน และซื้อของเยี่ยมผู้ป่วย 200 บาท / ครั้ง เมื่อชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมและตระหนักถึงผลประโยชน์ที่ได้ จึงขยายผลสู่ การออมวันละบาท ซึ่งเป็นการจัดสวัสดิการชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย โดยผู้ที่มาเข้าเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการตำบลบางนางลี่ สามารถเป็นได้ตั้งแต่เด็กจนถึงผู้สูงอายุ และต้องมีการปฏิบัติตามข้อตกลงที่กลุ่มตั้งไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. ต้องสมัครเข้าเป็นสมาชิกและเสียค่าสมัครแรกเข้าคนละ 50 บาทไม่มีการคืนเงินค่าสมัครสมาชิกคืนไม่ว่ากรณีใดๆ และต้องตั้งสัจจะว่าจะออมเงินวันละ 1 บาท เพื่อทำกองทุนสวัสดิการภาคประชาชน
2. สมาชิกต้องเป็นคนที่มิถูกล่ามำเนาอยู่ที่ตำบลบางนางลี่
3. ต้องเป็นผู้ที่ไม่มีประวัติเสียทางการเงิน
4. การบริหารในรูปแบบคณะกรรมการต้องมาจากการเลือกตั้งในวาระการประชุมใหญ่ โดยสมาชิกเป็นผู้เลือก

5. การบริการเงิน ได้แก่ 20 % ตั้งเป็นกองทุนกลาง 30 % ตั้งเป็นกองทุนยืม ทำวิสาหกิจ ทำธุรกิจที่ไม่เอาเปรียบสังคม หรืออาชีพที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายคุณภาพชีวิต ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการยืมเงินนี้ไปลงทุนค้าขายให้สมาชิก ต้องมีส่วนลดกว่าท้องตลาด 1 บาท กรณียืมเพื่อการศึกษาให้ทำตามหลักฐานการจ่าย และ 50 % จ่ายสวัสดิการทุกเรื่องที่กองทุนจัดขึ้น

6. สมาชิกจะได้รับสวัสดิการทุกเรื่องที่กองทุนจัดขึ้น
7. สมาชิกขาดสัจจะเมื่อใดหมดสภาพการเป็นสมาชิก และได้รับเงินสัจจะคืนเฉพาะคนที่ไม่เคยได้รับสวัสดิการมาก่อน
8. หากมีปัญหาอื่นๆ คณะกรรมการสามารถออกกติกาเพิ่มเติมได้ แต่ต้องไม่ขัดกับกติกาเดิม

โครงสร้างคณะกรรมการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลบางนางลี่ ประกอบด้วย นายก องค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ รองนายก อบต. รองประธานสภา ปลัด อบต. สมาชิก อบต. กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ซึ่ง อบต. กับชุมชนเริ่มต้นทำการขับเคลื่อนงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเอง

ประเภทสวัสดิการที่จัดให้กับสมาชิก มีดังนี้

1. การชราภาพ โดยจ่ายเงินบำนาญให้เมื่อสมาชิกมีอายุครบ 60 ปี จนกระทั่งเสียชีวิต เมื่อสมาชิกอายุเกิน 60 ปี ผากต่อเนืองครบ 15 ปี ได้บำนาญเดือนละ 300 บาท จัดสวัสดิการไล่ตามขั้นบันไดระยะเวลาการออม กับอายุที่เติบโตขึ้น หากออมตั้งแต่แรกเกิด ไปจนถึงอายุ 60 ปี จะได้บำนาญเดือนละ 1,200 บาท

2. การเจ็บป่วย ค่านอนโรงพยาบาล คี้นละ 100 บาท ไม่เกิน 10 คี้น
3. การเสียชีวิต จ่ายค่าทำศพให้ตามอายุการเป็นสมาชิก เริ่มตั้งแต่เป็นสมาชิก 6 เดือน จ่าย 2,500 บาท ไปจนถึงเป็นสมาชิก 16 ปี จ่าย 30,000 บาท
4. ทุนการศึกษา / การประกอบอาชีพ สมาชิกยืมจากกองทุน 30 % โดยการอนุมัติของคณะกรรมการ
5. คนด้อยโอกาส จ่ายเงินกองทุนจำนวน 365 บาท แทนผู้ด้อยโอกาส โดยผู้ด้อยโอกาสมีสิทธิเหมือนสมาชิกทั่วไป
6. สวัสดิการคนทำงาน จ่ายกู้ให้เฉพาะวันที่มาทำงาน คนละ 130 บาท/วัน ฝากเป็นเงินออม 100 บาทและฝากเข้ากองทุน 30 บาท
7. สวัสดิการเงินกู้ จากเงินกู้ให้กับสมาชิกที่ตาย (เฉพาะที่กู้เงินกลุ่มออมทรัพย์)
8. สวัสดิการเงินฝาก เมื่อสมาชิกเสียชีวิต กองทุนจะจ่ายเงิน 50 % ของเงินฝากที่สมาชิกให้กับผู้รับมรดกที่ระบุไว้ในใบสมัคร แต่ไม่เกิน 5,000 บาท (กรณีที่มีเงินฝากออมทรัพย์และไม่เป็นลูกหนี้)

ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

- ชุมชนรับรู้การขับเคลื่อนงานและเข้าร่วมกระบวนการจัดสวัสดิการระดับตำบล เนื่องจากตระหนักว่าการจัดสวัสดิการเป็นสิ่งที่ดี ช่วยเพื่อนที่มีปัญหาภายในชุมชน
- เกิดการขยายผลการดำเนินงานในรูปแบบความร่วมมือระหว่างแกนนำชุมชน ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่การแก้ไขปัญหาประเด็นอื่นๆ ได้แก่ การจัดสวัสดิการรพพยาบาลเพื่อเคลื่อนย้าย / ส่งต่อผู้ป่วยในชุมชน การรณรงค์วัฒนธรรมการไหว้ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ และการสร้างนิสัยการออม ผ่านการออมวันละบาท เป็นต้น
- เกิดการวางแผนงานบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ร่วมกับชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ สาธารณสุขตำบลร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งเสริมเรื่องสุขภาพอนามัย องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกับชุมชนในการรณรงค์และอนุรักษ์ลำคลอง เป็นต้น

ความเชื่อมโยงกับเรื่องอื่น ๆ ในชุมชน

กระบวนการดำเนินการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลบางนางลี่ เกิดจากการนำทุนเดิมทางสังคมที่มีอยู่มาปรับใช้กับการวางกลไกการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ ทุนทรัพยากรมนุษย์ซึ่งประกอบด้วยแกนนำทางการและทางธรรมชาติ การสร้างความเข้าใจร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งต้องการเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีควบคู่กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมระหว่างกำนัน – ผู้ใหญ่บ้าน – องค์การบริหารส่วนตำบล จึงเห็นภาพ

ความร่วมมือในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันสัดส่วนงบประมาณการสนับสนุนและจัดสวัสดิการให้เกิดขึ้นในชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่าด้านงานพัฒนาสาธารณสุขโรค ขยายผลสู่โครงการอื่นๆ ในชุมชน ได้แก่

การมอบชุดของขวัญสำหรับเด็กแรกเกิด การวางแผนเตรียมจัดหารถพยาบาลเพื่อส่งต่อผู้ป่วยไปยังสถานพยาบาลเป็นการทำงานร่วมกับชุมชน การรื้อฟื้นวัฒนธรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก เป็นต้น

บทเรียน / สภาพปัญหา

จากจุดเริ่มต้นจุดเล็กๆ สามารถขยายผลเชิงรูปธรรมต่อการจัดสวัสดิการภายในชุมชน ตำบลบางนางลี่ บทเรียนสำคัญที่ทำให้เกิดผลงาน คือ การสื่อสารข้อมูล / ข่าวสารอย่างทั่วถึงผ่านวิทยุชุมชน หอกระจายข่าว และศูนย์เรียนรู้ภายในตำบลที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สัญจรทุกหมู่บ้าน ผู้นำมีศักยภาพในการดำเนินงานสูงเนื่องจากมีกิจกรรมทำกันอย่างต่อเนื่อง เกิดการร่วมมือร่วมใจกันในชุมชน การสานต่อการดำเนินงานระหว่างชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดรูปแบบองค์กรชุมชนที่สามารถบริหารจัดการและดำเนินงานร่วมกันได้อย่างเป็นรูปธรรมระหว่างผู้นำทางการกับผู้นำทางธรรมชาติ จากกระบวนการดำเนินงานดังกล่าวแม้ว่าจะเห็นภาพบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันเป็นอย่างดี แต่อาจส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากไม่พูดคุยร่วมกันอย่างสม่ำเสมอเนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลมีแผนงานมาก นอกจากนี้ยังพบว่าพื้นที่ตำบลบางนางลี่เป็นพื้นที่ที่ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุกภาคส่วน

สิ่งที่จะดำเนินการต่อไป

จากการที่ชุมชนวางแผนจะขับเคลื่อนงานเรื่องใด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็พร้อมที่จะสานต่อนโยบายและสนับสนุนงบประมาณดำเนินการ ในขณะที่เดียวกันความร่วมมือของผู้นำท้องที่ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย ก็มีการสนับสนุนหนุนเสริมกันอย่างลงตัวทำให้การดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยทางแกนนำทุกภาคส่วนจะเร่งดำเนินการในเรื่องของกองทุนสัจจะวันละบาทให้ขยายผลครอบคลุมทุกกลุ่มคนในพื้นที่ต่อไป